

VIKTOR BUBANJ

Narodni heroj i general-pukovnik avijacije, Viktor Bubanj, spadao je među istaknutije revolucionare koji su svojim djelom i radom pridonijeli razgaranju narodnooslobodilačkog pokreta i izgradnji Narodnooslobodilačke vojske od 1941. do 1945. godine, a napose su pridonijeli izgradnji naših oružanih snaga u oslobođenoj zemlji. Međutim, njegov životni put identičan je životnim putovima mnogih Jugoslavena koji su rođeni i odrasli u Kraljevini Jugoslaviji, rat ih je zatekao u zreloj mladosti i najzrelije godine svog života mogli su posvetiti pobjedi i izgradnji socijalističke revolucije.

V. Bubanj rođen je 3. prosinca 1918. godine u goranskom mjestu Fužine, u višečlanoj obitelji. Budući da se devetoročlana porodica nije mogla prehraniti s maloga poljoprivrednog posjeda, to se Viktorov otac Franjo morao baviti i raznim drugim poslovima, pretežno šumarskim, ali zbog nedostatka posla u zemlji odlaziti na rad i u Sjedinjene Ame-

ričke Države. Zbog neprestane borbe za osiguranje najosnovnijih potreština, neophodno potrebnih za životni opstanak, i Viktor je morao, već kao dijete, pomagati u kući, a napose u obradi zemlje i čuvanju stoke. U rodnoj kući sticao je prva životna iskustva i radne navike, a koje se inače kod djece na selu razvijaju daleko ranije nego kod gradske djece. Vidici mu se postupno proširuju, najprije u osnovnoj školi koju je pohađao od 1925. do 1929. godine u rodnom mjestu, a zatim u nižoj građanskoj školi koju je polazio u Delnicama. Po završetku niže građanske škole upisao se, ujesen 1933. godine, u srednju tehničku školu u Zagrebu. Upravo tu, krećući se u sredini naprednih omladinaca, od kojih je bilo i više članova SKOJ-a, brzo je sazrijevao, da bi i sam, 1935. godine, postao član ove revolucionarne omladinske organizacije. U ovoj sredini po prvi puta imao je mogućnost da se, barem dijelom, upozna s bogatom riznicom napredne i marksističke literature i na taj način osposobi za aktivno političko djelovanje među zagrebačkim srednjoškolcima. Godine 1936. sudjeluje u Zagrebu u srednjoškolskim demonstracijama kojom prigodom je uhapšen i na policiji nemilosrdno zlostavljan. To je bilo njegovo prvo revolucionarno iskustvo s represivnim organima buržoaske vlasti i stečeno saznanje da ove vlasti ne biraju sredstva, kada je u pitanju ugušenje revolucionarnog radničkog pokreta. Te iste godine sudjeluje i u drugim aktivnostima, među kojima je od istaknutijeg značaja organizacija štrajka u đlačkom internatu.

Poslije završetka srednje tehničke škole (1937. godine) povratio se u rodno mjesto nastojeći da pronađe odgovarajuće radno mjesto. Nakon niza

poteškoća to mu i uspijeva zapošljavajući se najprije na gradnji hidrocentrale Vinodol, a zatim na izgradnji turističke ceste Kraljevica — Crikvenica — Novi. Na ovim, tada velikim gradilištima, imao je mogućnost temeljitije sagledati težak život radnika, te se uključio u klasni sindikalni pokret s nadanjem da će se, barem djelomično, uspjeti suprotstaviti raznim oblicima izrabljivanja i poboljšati svoj ekonomski položaj. Uskoro se povezao i s vindowskim komunistima, jer je njegov politički rad bio uočen, te će s tim u vezi, 1939. godine, biti primljen za člana KPJ u partijskoj ćeliji kojom je rukovodio Ivan Brozićević. Od veljače 1940. do veljače 1941. godine nalazio se na odsluženju vojnog roka. Naime, pohađao je školu rezervnih vazduhoplovnih oficira u Pančevu, a zatim je mjesec dana proveo na letenju u Nišu. Poslije završenog vojnog roka, ponovno se vraća u Crikvenicu i nastavlja s radom na izgradnji turističke ceste, a također nastavlja i s političkom aktivnošću u crikveničkoj sredini. U kratkotrajnom travanjskom ratu, 1941. godine, nije sudjelovao, jer je u to vrijeme imao prijelom noge i liječio se u sušačkoj bolnici.

U razdoblju priprema za oružani ustanak, u proljeće i početkom ljeta 1941. godine, vrlo aktivno sudjeluje i Viktor Buban, imajući prije svega osnovni zadatak, formiranje partijske ćelije u Crikvenici, što je uspješno i obavio, vršeći ujedno u toj ćeliji i dužnost sekretara. Osnivanjem novog Okružnog komiteta KPH za Hrvatskog primorje, u rujnu 1941. godine u Crikvenici, postaje član ovog političkog foruma i u njemu zasebno zadužen za tehniku Okružnog komiteta i izdavanje lista »Glas naroda na Hrvatskom primorju«. Djelujući u složenim ilegalnim uvjetima u Crikvenici, činio je vidljive napore da se proširi osnova oružanog ustanka u ovom dijelu Hrvatskog primorja, te razvije takva propagandna djelatnost KPJ koja će, ne samo upoznavati stanovništvo s posljedicama okupacionog sistema i u njemu uloge kvislinške tzv. Nezavisne Države Hrvatske, već u isto vrijeme biti snažno mobilizacijsko sredstvo za uključivanje širokih slojeva stanovništva u narodnooslobodilački pokret. Međutim, pored svih opreznosti u radu koje su nalagali uvjeti na okupiranom području, njegova djelatnost nije mogla biti neprimjećena. Zbog toga je tokom listopada 1941. godine napustio Crikvenicu i putem partijskim veza otišao na oslobođeno područje, u partizanski logor na Viševici. Od tada pa do srpnja 1944. godine, kada je upućen na školovanje u SSSR, Viktor Buban proći će put od borca pa do komandanta brigade i izrasti u sposobnog i uglednog starješinu NOVJ. Ponajprije je postavljen za starješinu udarne diverzantske grupe na kojoj dužnosti je bio četiri mjeseca i za koje vrijeme je izveo niz diverzantskih akcija na željezničku prugu od Gomirja do Plasa, stekavši na taj način znatna borbena iskustva.

Okupnjavanjem partizanskih jedinica na području Hrvatskog primorja i Gorskog kotara, u proljeće 1942. godine, zahtijevalo je i odgovarajući komandni kadar, među koje je spadao i V. Buban. U svibnju 1942. godine Štab Pete operativne zone postavlja ga za komandanta Prvog primorsko-gorskog NOP odreda. Ovaj odred bio je sastavljen od boraca iz Hrvatskog primorja, Gorskog kotara i Drežnice, pretežno radnika i seljaka, a po nacionalnom sastavu uglavnom su ga sačinjavali borci hrvatske i srpske narodnosti i pod vodstvom V. Bubnja pronijet će slavu širom Primorja, Gorskog kotara i Korduna. Među brojnim bitkama koje je Odred vodio protiv okupatorskih i kvislinških jedinica napose se ističu one kod Hrvatskog Blagaja i Tisovca, kada su neprijatelju nanijeti teški gubioi.

Formiranjem Šeste primorsko-goranske brigade, u listopadu 1942. godine u Drežnici, Viktor Bubanj je postavljen za njenog komandanta. Na ovoj dužnosti je ostao sve do kraja 1942. godine, kada je postavljen za zamjenika komandanta Pete operativne zone. Iako je Šestu primorsko-goransku brigadu NOVH predvodio sam (kratko vrijeme, ostvario je s njom značajne borbene rezultate. To se u prvom redu odnosi na dobro branjenu neprijateljsku utvrdu u Modrušu koju je uništila Šesta brigada i na taj način omogućila neposredno povezivanje oslobođenih područja Korduna i Gorskog kotara, a zatim i na uspjehe ostvarene u uništavanju neprijateljskog uporišta u Gornjoj, u prosincu 1942. godine.

Nalazeći se na označenoj dužnosti u Štabu Pete operativne zone dva i pol mjeseca (do 17. ožujka 1943), V. Bubanj je bio zadužen da politički djeluje na području Gorskog kotara i Hrvatskog primorja. Za to vrijeme obišao je mnoge partizanske jedinice, partijske i antifašističke organizacije, upoznavajući ih s potrebom što intenzivnijeg rada na mobilizaciji novih boraca za jedinice NOVJ i potrebi stalnog rada na ostvarenju parole »Sve za front — sve za pobjedu«.

Kao vojnik revolucije V. Bubanj prihvaćao je, bez pogovora, svaku dužnost na koju ga je rasporedila KPJ, vjerujući da na taj način, ali i svojim samoprijegornim radom, najbolje služi interesima narodnooslobodilačke borbe i socijalističke revolucije. S ovim zanosom preuzima i komandu nad Četrnaestom primorsko-goranskom brigadom, u ožujku 1943. godine, u vrijeme kada je ova brigada bila poprilično iscrpljena u danonoćnim borbama u vrijeme Četvrte neprijateljske ofanzive. Iako se poslije ovih teških borbanih napora Četrnaesta brigada trebala odmoriti i popuniti s potrebnim ljudstvom, prilike na ratištu nalagale su da se od toga odustane, a Brigada prebaci na područje Gacke doline i pristupi napadu na niz manjih neprijateljskih uporišta i pridonese širenju oslobođenog teritorija na ona područja koja još nisu bila ekonomski iscrpljena i pružala su uvjete za bolju materijalnu snabdjevenost naših partizanskih jedinica. Brigada je pod vodstvom Bubnja u potpunosti opravdala povjerenje Glavnog štaba NOV Hrvatske. Sve te aktivnosti dovele su i do oslobođenja Brinja, 11. travnja 1943. godine, a Četrnaesta brigada je tom uspjehu dala vidni prilog. Prostrana oslobođena teritorija na tromeđi Hrvatskog primorja, Gorskog kotara i Like bila je ujedno i mogućnost daljnjeg okrupnjavanja partizanskih vojnih jedinica, te je s ti mu vezi potkraj travnja 1943. u Brinjskom polju formirana i 13. primorsko-goranska divizija u koju je ušla i Četrnaesta brigada. Ona je uskoro preimenovana, u skladu s ustrojem divizija, u Drugu brigadu 13. divizije. Zahvaljujući i aktivnosti V. Bubnja, kao komandanta Četrnaeste brigade, odnosno Druge brigade 13. divizije ona je neprestano učvršćivala svoje borbene redove, omasovljavala se i proširivala obrise svoje političke djelatnosti. Tako je brojno stanje Brigade, potkraj 1943. godine, iznosilo 797 boraca (od toga 35 žena), a u Brigadi je bilo 117 članova KPJ i 180 članova SKOJ-a. Do kapitulacije fašističke Italije Druga brigada, predvođena V. Bubnjem, vodila je niz uspješnih akcija protiv neprijateljskih snaga u dolini Kupe, izvršila mnoge diverzije na željezničkoj pruzi Vrbovsko — Ogulin, te se tokom kolovoza 1943. godine usmjerila na borbena dejstva na senjskom području. Upravo kapitulacija Italije zateći će Drugu brigadu 13. divizije u rajonu velike koncentracije talijanskih oružanih snaga. Naime, na tom području zatekla se u cjelini talijanska divizija »Murge« u čijem razoružanju

je sudjelovala i Bubnjeva Brigada. Do kraja 1943. godine Bubnjeva brigada sudjelovat će u borbama za oslobođenje Karlobaga, na sektoru Krasice i Hreljina u toku tzv. njemačke ofanzive Wolkenbruch (Prolom oblaka), a zatim, od studenog 1943. do veljače 1944. godine, na području Like. U svim ovim bitkama Brigada je iskazivala primjerno borbeno raspoloženje i ujedno je bila nosilac bratstva i jedinstva naših naroda i narodnosti. Kroz niz velikih bitaka u uvjetima nedostatka potrebnih materijalnih sredstava za vođenje borbenog djelovanja Druga brigada je pokazivala primjernu hrabrost i samopožrtvovanje njenih boraca. Međutim, ova Brigada, pod komandom Viktora Bubnja, našla se u najtežoj situaciji upravo u vrijeme kada se trebala, nakon mnogih bitaka, povući s područja Brinjskog kotara i prebaciti u Gorski kotar da se odmore njeni borci i popune novim borcima njene jedinice. Naime, od 19. do 20. veljače ova Brigada je sudjelovala u čuvenom »Bjelolišičkom maršu« koji je izveden pod nevjerojatno teškim vremenskim uvjetima i u kojem je životom stradao znatan broj boraca. Bez obzira na žrtve, glavnina Brigade je spašena i, nakon odgovarajućeg oporavka, ponovno se uključila u borbene aktivnosti.

Potrebe naše narodnooslobodilačke borbe zahtijevale su da Viktor Buban preuzme nove obaveze. Svim je bilo logično, da se u vrijeme stvaranja naših jačih zrakoplovnih snaga, V. Buban uputi na daljnje školovanje i na taj način pridonese izgradnji suvremenih borbenih sredstava. Po odluci Vrhovnog štaba NOVJ ponajprije odlazi na školovanje u Afriku, a zatim se u srpnju 1944. godine upućuje na školovanje u SSSR. U ovoj zemlji nalazi se na školovanju do rujna 1945. godine, kada se vraća u oslobođenu zemlju i prima dužnost komandanta zrakoplovne divizije, a zatim je 1947. godine raspoređen na dužnost načelnika štaba Komande Jugoslavenskog ratnog zrakoplovstva. Poslije toga obavljao je mnoge i složene dužnosti, među kojima se posebno isticala dužnost pomoćnika komandanta RZ i PZO za pozadinu, a 30. travnja 1965. godine postavljen je za komandanta Ratnog zrakoplovstva i protuzračne obrane za RZ i PZO i pomoćnika sekretara za narodnu obranu. Usporedo s ovim istaknutim vojnim dužnostima Viktor Buban je obavljao i mnoge partijske dužnosti. Između ostaloga, bio je član Opunomoćstva CK SKJ za RZ i PZO i član Konferencije SKJ za Jugoslavensku narodnu armiju.

Kao istaknuti visoki vojni rukovodilac V. Buban je 5. siječnja 1970. godine postavljen za načelnika Generalštaba JNA. Na ovoj dužnosti, koju je obavljao do svoje smrti (15. listopada 1972), umnogome je pridonio modernizaciji naših oružanih snaga, a naročito u realizaciji organizacije općenarodne obrane kojoj je i sam pridonio svojim praktičnim i teorijskim doprinosima. Pored ostalih dužnosti V. Buban je bio i član Savjeta narodne obrane Predsjedništva SFRJ.

Nalazeći se na spomenutim visokim vojnim dužnostima V. Buban je bio glavni rukovodilac i planer vojnih manevra »Sloboda 71« u kojima je došla do potpunog izražaja koncepcija naše općenarodne obrane i društvene samozastite. O uspjehu manevra »Sloboda 71« najpohvalnije se izrazio i vrhovni komandant Josip Broz Tito, ističući s pravom i u njima veliku ulogu V. Bubnja.

Za sve to vrijeme V. Buban se bavio i znanstvenim radom s područja vojnih znanosti objavivši veći broj manjih rasprava, te knjige »Čovjek u prostoru« (1960), »Treća dimenzija rata« (1966) i »Doktrina pobjede« (1972). U

njegovom znanstvenom radu na polju vojnih nauka uočljivo je nastojanje da sva svoja iskstva i saznanja kreira za potrebe jačanja naših oružanih snaga, za potrebe izgradnje svih vidova općenarodne obrane i društvene samozastite. Nadalje, zalagao se da se u JNA što bolje i uspješnije razvije znanstveni rad kao osnovni temelj daljnjeg razvitka naših oružanih snaga i tom zadatku daje i značajan osobni prilog.

Za zasluge u narodnooslobodilačkoj borbi i socijalističkoj revoluciji te poslijeratnoj izgradnji JNA odlikovan je mnogim visokim odlikovanjima. Za narodnog heroja proglašen je 27. studenog 1953. godine.

Nenadana smrt V. Bubnja (umro je 15. listopada 1972. od sučanog udara) bila je težak gubitak za sve naše narode i narodnosti. Veličinu tog gubitka najbolje je izrazio drug Tito u telegramu saučešća upućenom Saveznom sekretarijatu za narodnu obranu, ističući, između ostalog, i ovo:

»Smrt Viktora Bubnja visokog vojnog rukovodioca i predanog borca naše revolucije predstavlja težak gubitak za sve naše narode za Savez komunista, a posebno za Jugoslavensku narodnu armiju, kojoj je posvetio sav svoj život. Drug Bubanj je svojim izuzetnim zalaganjem i sposobnošću kao načelnik Generalštaba JNA i član Savjeta narodne odbrane Predsjedništva SFRJ, dao krupan doprinos izgradnji sistema opštenarodne odbrane i svestranom jačanju odbrambene sposobnosti naše socijalističke zajednice. Lik vojnika i revolucionara Viktora Bubnja sačuvamo u trajnoj uspomeni.«

Mihael Sobolevski, prof.